

foregående og er i øvrigt indrettet på ganske samme måde. Da disse tidligere har været beskrevet i talrige anmeldelser (se f. eks. HT, bd. 80, 1980, s. 587ff.), er der ingen grund til nærmere at beskrive dem her. Det må være tilstrækkeligt blot at fastslå, at begge bind holder samme høje standard som de øvrige – de nærmest strutter af grundighed, omhu og akribi. Der kan dog være grund til særligt at henlede opmærksomheden på de meget omfattende og kompetente fortolkende indledninger, som i sig selv udgør væsentlige bidrag til den westfalske freds historie, samt på de udførlige fortegnelser over kildeudgaver og litteratur, som er gode og nyttige. Et opslag her sparer megen ambulerende litteratursøgning.

Der er al mulig grund til at udtrykke uforbeholden anerkendelse til den kreds af tyske historikere, som har haft mod til at iværksætte – og indtil nu på så forbilledlig vis har virkeliggjort dette kæmpeprojekt, som i sin udførelse nok er tysk, men i sine perspektiver ægte europæisk.

Knud J.V. Jespersen

OLE BERNT HENRIKSEN: Af Guds nåde. Christian den femte og hans regering, (Odense University Studies in History and Social Sciences vol. 195) Odense Universitetsforlag 1996, kr. 225.

Ole Bernt Henriksens bog om Christian V er resultatet af forfatterens »lange og nære bekendtskab« med kongen. Den er et forsøg på at give »Danmarks eneste vaskeægte barok-monark« den biografi, han fortjener. Der er tale om en populær biografi uden fodnoter, men med en litteraturliste. Bortset fra nogle mindre slag- og sjuskefejl er bogens konkrete oplysninger ret pålidelige, men det er ikke altid let at gennemskue grundlaget for de mange og meget kategorisk udtrykte personlige vurderinger.

Stilen er snakkende, fuld af følelseladede adjektiver og med en diktion, der af og til kan virke ret barok. Tolkningen er hele vejen igennem præget af en ubændig trang til superlativer og generaliseringer. Frederik III var »aldrig farligere, end når han skumlede«, Leonora Christines *Jammersmindet* er en »af de få nøgler til forståelse af selve tidens martrede sjæl«, dronning Charlotte Amalie er »en af de få oprigtigt kristne i sin københavnske samtid«, og Kingo er »et af de få næsten påfaldende levende mennesker, der med spræl og humør springer frem foran den store masse af korrekte og egentlig overvejende kedsommelige personer i Christian V's regeringstid«.

Som citaterne allerede antyder, har Henriksen en del til fælles med den kulturhistoriske skole fra århundredets begyndelse. Han jonglerer med »renæssance« og »barok« som særdeles selvstændige og vitale størrelser, der på givne tidspunkter går i graven eller bryder igennem. Han deler også denne ærværdige skoles selvtilid med hensyn til muligheden for at lodde sjælens dybder på grundlag af portrætter. F.eks. tolker han kontrasten mellem det kendte »indadvendte« portræt af Frederik III foran et vindue og Dieussarts martialske buste som bevis for, at Frederik III gennemgik »en fuldstændig forvirrende metamorfose« under Christian V's opvækst (s. 31-32). Det minder grangivelig om Louis Bobé, der kunne finde på at skrive, at Frederik III havde en »selvherskernæse«.

Bogen indeholder også overraskende nytolkninger. Blandt de mere revolutio-

nerende er, at kammerskriver Christoffer Gabel i perioden 1648-1660 skal have stået for hele det indre styre sammen med den dygtige men ubetydelige rentemester Peder Vibe og den »svævende« Joachim Gerstorff (s. 90). Dette faktum ville givet være kommet bag på kansler Christen Thomesen Sehested og øverstesekretær Erik Krag. Det vil ligeledes komme som en overraskelse for mange, at Danske Lovs forfatningsdel og paragrafferne om majestætsfornærmelse ifølge Henriksen skulle levne plads til en oprørsret i stil med den, håndfæstningerne hjemlede (s. 181).

En af de mest fascinerende kilder til den tidlige enevælde er Christian V's politiske testamenter. Det er affattet i fire omgange, og Henriksen vier et helt kapitel med udførlige citater til den sidste og afsluttende del: »Dispositionen« af 5. april 1698. Hans tvivl med hensyn til hvem, der har udformet »dispositionen«, er imidlertid grundløs: Den er i modsætning til de 15 år tidligere affattede »Maksimer« skrevet med Christian V's egen hånd. (Christian V's politiske testamente er for nylig blevet behandlet af Knud J.V. Jespersen i *Søfart, politik, identitet. Festskrift til Ole Feldbæk* og af undertegnede i dette tidsskrifts spalter).

Det ville være uretfærdigt at bedømme bogen som en videnskabelig biografi i betydningen: en kritisk opsamling og videreførelse af den tilgængelige viden, og det kan undre, at bogen er udkommet på et universitetsforlag. Som det siges ganske klart i forordet, afspejler den et personligt indtryk på grundlag af længere tids *con amore* beskæftigelse med den tilgængelige litteratur. Når forskningen er ujevnt og i sin mere velskrevne dele tillige forældet, bliver resultatet derefter.

Sebastian Olden-Jørgensen

Søfart Politik Identitet – tilegnet Ole Feldbæk. Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg, Søhistoriske Skrifter XIX. Redigeret af HANS JEPPESEN, ANDERS MONRAD MØLLER, HENRIK S. NISSEN og NIELS THOMSEN. Forlaget Falcon 1996. 351 s., kr. 385.

Når festskriftet synes at være en uudryddelig genre, så kan man formodentlig i faget historie være bredt enig om, at festskriftet til professor Ole Feldbæk på hans 60 års dag er både velfortjent og -motiveret. Ole Feldbæks forskningsmæssige aktivitet er snarest tiltaget med årene, og her er så oplagt en situation, hvor man kan påregne, at den obligatoriske, afsluttende bibliografi hurtigt vil være forældet og utilstrækkelig. Fra en oprindelig interesse omkring dansk kompagnihandel og -søfart i 1700-tallets slutning har Ole Feldbæk udvidet sit genstandsfelt til det meste af historiefagets bredde – den egentlige socialhistorie dog undtaget. Kronologisk har han bibeholdt tyngdepunktet i 1700-tallet med enkelte kig ned i det forrige århundrede og en uddybning op i første halvdel af det efterfølgende. Dette tidsrum i dansk historie behersker Ole Feldbæk som ingen anden dansk historiker – og at man fra et fremtrædende norsk forlag har bedt ham bidrage til en ny Norges-historie, borger for den reputation, han har erhvervet sig gennem en menneskealders virke som forsker og skribent.

Festskriftets genstand kan være tilfreds med det foreliggende bind. Omslaget viser et udblik over Københavns Havn i 1794, myldrende med fartøjer af forskellig størrelse og type, og vi er på eller omkring søen, civilt som militært, i 12 af bogens 23 bidrag. Gunner Lind lægger op til Ole Feldbæks beskæftigelse med